

KÖNNYEK KÖNYVE

(Sheisho-versek)

Amikor kísírtad az utolsó
könnyed is a színpadon,
akkor kezdődhet a te tör-
téneted. Amikor már nincs

szereped és semmi szerep nincsen benned, amikor már csak te vagy. Az vagy, aki lennél. Minden nélkül, pőrén, visszanyert önmagadban. Legyen ez most. Mindig lehet éppen most. Bármilyen nehéz, könnyűnek kell lenned, hogy megtörténhessen. Sírd ki magad, hagyd el saját színjátékaid, és akkor elkezdődhet. Valami.

Utazni kellett a hívásra, megnézni, fellapozni, mi maradt egy életből, ami már régen nincsen, csak hátrahagyott tárgyak emlékeztetnek rá. Kevés. Néhány darab. És mintha szellemi nyomát sem akarnák megőrizni. De a családi emlékezetből nem törlődött ki. Tehát utazol a transzszilván városokban, nyomokat követsz. Nyomon követsz valakit, akit nem ismertél, de többször hallottad tragikus történetét. Ami nem csoda, hiszen a színpadon is tragika volt. Drámai alakítások voltak az igazán nagy szerepei. Így mesélték. Így tudod. Valójában most fedezed fel, most éled át ennek a tájnak, városainak és embereinek valóságát. Gyerekkorodban összerosódtak a dolgok a mesével, a távolsággal, a képzelettel: és a transzszilván a szilvával és a transzba eséssel meg a csillagösvénnyel. Színe is volt, íze is volt és titokzatos hangulata. Vonzása és taszítása. Nem értetted, de nem kérdezted. Volt valami de-rengőn sejtelmes ebben, amit akkor fölösleges lett volna bolygatni.

Most azonban megbolydulnak a dolgok. Találkozol emberekkel, ismeretlenek, de valahogy szinte mindegyikről kiderül, hogy rokonod, még ha egészen távoli is, mégis. Így már nem is ismeretlenek annyira. Mintha magadat is jobban megismernéd. Egyre jobban. A nagyobb városokban még megidézhető a fényesebb múlt, a kultúra nyomai nem törlődtek. Esti kávéházi hangulatok szavakba nem foglalhatóan felidéznek valamit, ami áttűnik az idők rétegein. Ismerőssé lesz lassan sok minden. A saját nyelveden hallod az ismeretlen történeteket, miközben ismeretlen nyelven beszélnek körülötted.

A színházba is elmész, ahol a színésznő éveig sikeresen játszott. Ahol neve lett és elismertsége. A sikeres rendező is ekkoriban rendezett ott. Kilenc évig voltak házások. A rendezőről megjelent könyvet is olvasod, átlapozod.

Egy szó sincs benne róla, a tragikáról, aki a felesége is volt, és évekig közösen voltak a színházi siker zálogai. Aztán mindebből csak a tragikus sors maradt. Elűzve, elfeledve, kitörölve. Két sort találsz róla mellékesen, kis betűkkel bejegyezve a neten. Aligha tűnhet fel valakinek is. Mégis valóságos az életdráma. Sok könny. Távolból írt kései levelek. Tinta- 17
foltok elmosódásai.

A dramaturgnak, aki kísér, nem mondasz minderről semmit. Nem akarsz tovább dramatizálni a történetet. És hát a híres rendezőről beszél sokat. Persze. Milyen jó, hogy rá legalább emlékeznek. Igen. Ez jó. Nagyon is. Tudsz elvonatkoztatni, különválasztani. Disztingválni. A dramaturg beleéléssel és átérzéssel mesél mindenféle érdekes sztorikat, eseteket, további tragikus sorsokat, másokéit. Itt ennyi fájdalom és bánat rakódott le? Ez a fájdalmak szépországa? Mindenhol az életigenlés és az elmúlásba hajlás keveredése. Valami megfogható is kellene. Szükség van rá.

A színházban már nem találsz semmi olyat, ami biztosan jelezne, hogy valaha ott játszott, vagy valamit, ami az övé lett volna, ruhát, amiben színpadra lépett, tárgyakat, amiket megfoghatott, díszleteket, amelyek jelezték az akkor játszott darabok környezetét. Se legyezőt, se csipkét, se egyebet. Délelőtt van. Szinte üres a színház, nyikorog az olajos padló, felhangosítja kopogó lépteiteket. Nem, nem akarsz esténként újabb darabokat nézni. Most nem. Majd egyszer, máskor. Hamarosan, persze, mindenképp. Vannak még napjaid, amelyeket itt töltesz, és szeretsz itt lenni. De nem akarsz ezt szavakba önteni, csak itt lenni. Most. Van egy délutáni meghívásod is teára, süteményre, beszélgetésre. Családi meghívás. Ha lehet ilyet mondani ilyen nagyon közvetett szálakra. De lehessen. Lehet.

Nem tudod, hogyan tudták megőrizni ezt a nagy lakást viszonylag a városközpont közelében, egy szép, bár régen felújításra váró házban. Igaz a földszinten étterem működik, előtte kerthelyiség. Lehet, hogy este hangos. Nappal szolidnak látszik, akár a lakás, ahová belépsz. Szépen terített asztal, olyan, mint amilyenre még emlékszel, nagymamánál is hasonló volt. Fehérrel hímzett fehér asztalközéppel. Miliő. Így nevezték, és ez a szó is ismeretlen sejtelmességgel hangzott kislánykorodban. Mint ahogy néhány szokás, vagy bútordarab is különös hangulatot árasztott a nagy, faragott keretű tükörrel együtt, amikor nyári délutánonként egyedül beléptél a szobába, és csak nézelődtél. Például az asztalt. Szép fa, ovális, faragott lábakkal. Porcelán teáscsészék kis tányérral, mind, mind régi, megőrzött darab. Sütemény, régi recept alapján. Diós kifli. Omlósan, finoman friss.

Mindenféléről folyik a beszéd, a társalgás. Közvetlenséget, ismerőséget, együvé tartozást érzel. Otthon vagy. Minden összetartozásra utaló

szál felfejtésre kerül, vagy megkísérlődik felfejtődni, sok nagynéni, nagybácsi, unokatestvérek többed íziglen, sokféle összeszővéssel, köztük a színésznő is. Újra elmondják történetét, színesedik a kép, sokaknak van emlékükről, mikro történetek töltenek ki hiányzó részleteket, az

18 élettörténetet és a kariert. Az itthonit. Aztán a távoliról nem tud senki semmi bizonyosat. Csak annyit, hogy iszonyatosan szomorúvá lett. Értelhetetlenül. Kegyetlenül. Lehangelőan. És persze nagyon is emberi módon. Valaki elmondja, hogy van egy kis bútordarab, ami a színésznőé volt, és elutazása előtt kérte, hogy vigyázzon rá. Egy tükrös fésülködő asztal, több fiókos. Akár egy századfordulós darab díszlete is lehetne. Folyik tovább a társalgás, estébe nyúlik. Nem tudod miért, de amikor elköszönsz, megkérdezed, megnézhetné-e a kis tükrös asztalkát. Vagyis meghívatod magad. Ritkán fordul elő ilyesmi. Nem utasítanak vissza. Még mintha örülnének is.

Másnap elmész a távoli nagynénihez, mint kiderül van egy kislány unokája. Hosszú, kékes fekete haj két vastag copfba fogva, porcelánosan szép fehér bőr, értelmes arc, nyílt tekintet ragyogó kék szemek. Csak nézed, nézitek egymást. Hasonlít Évára, mondja a nagymamája. A kislány csak halványan elmosolyodik, a 7-8 éves kislányok bájosságával, megjelenik két kis gödröcske az arcán, és nem szól semmit. Bizonyára számtalanszor hallotta már ezt a mondatot. Annak viszont örül, hogy az asztalka kerül szóba. Bevallja, hogy a tükrében szokta nézegetni magát. Eszébe jutott már, nem is egyszer, hogy kinyissa fiókjait, de azok zárva vannak, kulcs pedig nincs a kulcslyukakban, csak a záró lapok fénylenek.

Beléptek a szobába, ott a tükrös asztal a kétszárnyú üvegezett ajtótól jobbra a fal mellett. Vékony lábakon áll, téglalap alakú az asztalfelület és hozzá arányos a keskenyen keretezett tükör. Három fiókja van. Két kisebb két oldalt, egy nagyobb középen. Nem feltűnő darab, egyszerűen elegáns. Még most sem kopott. A fiókokon a rézzel fedett kulcslyukzárak, furcsa módon mindegyik különböző, és valóban egyikben sincsen kulcs. A kislány újbóli felvetését nem utasítja vissza nagymamája. A kulcsokat azonban keresni kell, meg kell találni. Vajon hol lehetnek? A kislány nem adja fel, emlékszik, hogy van egy láda a kamrában, ahol mindenféle olyan kulcsot tartanak, ami már nincsen használatban, vagy nem tudják, mihez, hová való. Talán ott van. Meg kellene nézni. Meg kell. Nem mondja hangosan, nem mondja követelőzően, csak halkán, szinte esdeklőn. Emiatt, és mivel te is ott vagy, nem lehet ellentmondani neki. A kamrából előkerül a fémből készült doboz, inkább láda, ládikó. Lília nyitja fel a tetejét, látszik, hogy gyakorlott benne, talán már sokszor kinyitotta. Játzásból.

Kiválogatjátok együtt a kisebb kulcsokat, amik feltehetően illeszkedhetnek a tükrös asztalka fiókjainak zárjaiba. Elég sok van, több maroknyit viztek be a szobába. A nagynéni kezdi el próbálgatni. Valahogy úgy adódik,

hogy őt illeti meg a feltárás kezdete, így érzitek mind a hárman. A kislány sem tiltakozik. Csak álltok és vártok, és reménykedtek, hogy kinyílnak a fiókok. És valóban megtörténik a csoda, az egyik kulcs illik a jobb oldali fiókhöz. Elfordítja a zárat, és kihúzhatóvá válik. Közelebb léptek, hogy lássátok, mit találtok benne. Képeslapok mindenhol, különböző, számodra ismeretlen emberektől, de a nagynéni majdnem minden névről tudja, kihez tartozik. Ismerősök, barátok, családtagok üdvözlétei, jó kívánásai érkeztek a világ számos helyéről fekete-fehér fotók, színes rajzok hátoldalán, különleges bélyegekkal.

Amíg a nagynéni nézegeti a képeslapokat, a kislány folytatja a kulcsok próbálgatását. Egészen addig, amíg a középső fiók is nyithatóvá válik. Különféle tárgyak, kis dobozkák vannak benne. Hajtúk kagylóból, csontból, ezüsből, féldrágaköves kirakással. Ezüst gyűrűk, vékony kis láncok, medálok ezüsből is, aranyból is, kagylóból is. Különféle pénzermék. Legyezők is. Brossok, finom ötvösmunkával készült kitűzők. Mandzsettagombok. Mindenféle, amitől a kislány elámul. Te is örömmel, várakozással meglepődve nézegeted az apró kincseket. Már egészen belefeledkeztek, amikor eszedbe jut, hogy van egy harmadik fiók is. Elkezded próbálgatni a maradék kulcsokat, ami még mindig túl sok, több, mint tucatszám.

Már az összeset kipróbáltad, és egyik sem illett a kis zárba. Nem akarod elhinni, hogy az az egy nem nyitható. Egy megézés fut át rajtad villámsebességgel, és hirtelen kiveszed a jobb oldali fiókból a kulcsot, és belepróbálsz a bal oldali fiók zárjába. És valóban ez a megoldás. Ugyanaz a kulcs nyitja a két oldalsó fiók zárját. Végre kihúzhatod az asztalka keretéből a baloldali fiókot is. Egy megsárgult papírköteget találsz benne, teleírt lapokkal. Össze-vissza kevertnek tűnnek az oldalak, forgatod őket a rendezés reményében. Figyelmesebben nézve azonban kideríted, hogy a középre került lapok között van az eleje, olyan, mintha olvasás közben kerültek volna egymás alá a lapok, és az a lap lenne legfelül, amelyiknél az olvasást félbehagyták. Összeillesztetted a feltételezett sorrendbe az oldalakat, és feltehetően az első lap kerül legfelülre. Elhalványodott, megfakult a gépelés, de olvasható. Egy színdarab példánya. Beleolvasol, ebből annyit derítesz ki, hogy személyre szabott mű, monodráma. A főszöveg mellett kézírással és ceruzával beírások. Széljegyzetek. Keresed a címlapot. Egyelőre nem találsz, majd az egyik lap tetején kézírással, de nyomtatott nagybetűvel ott áll: *Könnyek ajándéka (Sheisho - No)*. A lap alján, a gépelt szöveg alatt pedig kurzív kézírással megjegyzés: *ez a te darabod, neked írtam*. Ahogy átlapozgatod újra, és nézed a széljegyzeteket, feltűnik, hogy az első oldalon megjelenő kézírással egészen más, mint a bejegyzéseké. A szöveg is tagolódik, váltakozva vannak benne elmondandó részek,

és vannak, olyanok, amelyek hosszabban, mint az általánosan megszokott, az előadás mikéntjét írják le. És vannak széljegyzetek, feltételezhetően a színészről saját magának írt bejegyzései a színészi játékra vonatkozóan, gesztusok, kézmozdulatok, néma játékok leírásai, vagy inkább csak utalások. Amennyire ez lehetséges. Van, ahol egy-egy mondat van, van, ahol néhány szó, és van, hogy csak egy vagy két betű áll. Némelyik oldalon kis rajz. Vázlatos, néhány vonalas.

Felfogod lassan, hogy miről szólhat ez az egyszemélyes darab, és hogy mit jelent a no. Egészen mást, mint amire első pillantásra gondoltál. Nem tagadás vagy visszavonás, nem felkiáltás, hanem a japán színházi játékmódok egyike: no színház. Rájössz, hogy ez egy párhuzamos darab, vagyis a monodrámában minden egyes elmondott részt követ egy japán no-ként előadandó játék. Legalábbis, az írói utasításokból és a beírt széljegyzetektől, rajzokból ez derül ki. Megpróbálsz elképzelni, ahogy a színész a fehér maszkkal, rezzenéstelen arccal játszik, csak a gesztusaival, kézmozdulataival, fejmozgásokkal eleveníti fel, mutatja meg a jeleneteket. Egész jól megy gondolataid kivetítő vásznán a színpadra állítás.

Közben kialakul a színház a színházban: te képzeletben magad előtt látod ezt a személyes ajánlású színpadi művet, a nagynéni a képeslapokat nézegeti, a kislány a tárgyakat, ékszereket rakosgatja, próbálgatja, játszik. Játssz mindannyian, elmerültök a talált tárgyak adta örömben. A tükör megkettőzi a jelenetet. Fel nézel, és látod magatokat. Olyan, mint egy színház. Valóságos, és mégsem az. Olvasod tovább, és közben kiderül, hogy a lapok sorrendje nem tisztázódott teljesen, visszalépsz az asztalkához, mintha keresnél még valamit, ami segít sorrendben összerakni a darabot. A fiókok kihúzva, és látod, hogy mindegyik alját színes papírlap fedi. Önkéntelenül is felhajtod a védőpapírokat. A középső fiók lapja alatt, egészen belülré helyezve találsz még egy kis köteget összehajtva, keskeny, aranyszínű szalaggal összekötve. Emily Dickinson is szalaggal átkötve hagyta hátra verseit. Több megszalagozott kötetnyit. Ez jut eszedbe. A fiókban talált lapok külső fele megsárgult, ahogy a dráma lapjai is. Kihajtogatod óvatosan, és az első lapon ezt olvasod: *Könnyek könyve*. Aztán laponként, egymás után rövid verseket találsz. Némelyik kézzel írva, némelyik géppelve.

Leszáll az est, menned kell, de aztán napokig még visszajársz, hogy lemásold a szövegeket, pontosabban, hogy begépeld, még pontosabban digitalizáld. Szkennelni kellene, de erre nincs lehetőség. Közben persze arra gondolsz, hogy kézzel is átírod. Majd. Visszaírod kézírásba. A kislány mindig melletted van, játsszotok is, beszélgettek is. A nagynéni finom süteményeket süt, minden nap mást. Tudja a madeleine receptjét is. Nagyon finom, és illik is a múltidéző történetbe-hangulatba-jelenetekbe. Aztán ez az idill is véget ér egy napon. Visszatérsz a saját mindennapjaidba. A versek azonban nem

hagyják magukat, újra és újra felötlenek. Előjönnek benned mondatok, képek, színek, érzések, minden, ami a *Könnyek könyvét* olvasva talált rád.

Fejben, képzeletben folytonosan kísérletezel, hogy összekapcsold a színdarabot és a verseket. Mi az összefüggés közöttük? Vajon a színpadi műnek részei a versek? Elhangzottak-e az előadásokon? Esetleg külön, önmagukban? Ki a szerzőjük? A monodráma írója? A színész? Esetleg egy harmadik személy? Lehet, hogy fordítások? Vagy lehetséges, hogy ezeket a verseket eddig még nem ismerte senki, csak aki megírta őket? Először úgy véled, jó volna választ találni ezekre a kérdésekre, de aztán már tudod, jobb, ha költői kérdések maradnak. Az sem baj, hogy csak töredék, amit megtaláltál, rész az egészből, mindez nem számít, rendben így. Így van teljesen rendben. Hiszen még ha a darabot teljes egészében ismernéd is, a téged legérzékenyebben érintő kérdésekben nem jutnál előre. A kérdéseknek kell megszűnniük ahhoz, hogy a válaszok megmutatkozhassanak. Aztán már válaszok sem kellenek. Egyszerűen semmi nem kell, mert minden van. Figyelni is arra tudsz, ami van, és nem arra, ami lehetne.

Így találsz rá az egyik lapszéli jegyzetben arra a mondatra is, amiről azt gondolod, hogy miatta kellett mindennek megtörténnie, miatta kellett mindezen végigmenned. Pontosabban a mondat talált rád. Széljegyzetként. Mint a szél. Átfúj. Elvagy vele egy darabig. Jó ideig. Egész hosszan. Amíg enyhe szellővé, halk fuvallattá változik. Nem keresel tovább, jó így. Valamiképpen. Mindenképp.

A könnyek azért vannak, hogy az öröm boldogan úszkálhasson bennük.

Sheisho
Könnyek könyve
(részlet)

22 A Holdkapun

keresztül lehullott magnólia fácska
szirmai látszanak a zöld fűvön.
Sárga boglárkák előterében a
kert végén szürke kövek.
Ösvényt fehér kavicsok jeleznek.

Vajon mennyit bír el lelkében az ember?
Milyen mélységekig maradhat még
ép?

Rózsaszín magnóliaszirmok a
zöld fűvön. Még több
za zen zazen
még több
csönd.

Esőben

Fehér kócsag áll.

Mozdulatlanul ázik.

Lepereg hősín tolláról

a vérpiros bánat.

Tengereső pergeti

mossa le, elmossa.

Megmarad vakító fehéren

hó tolla. Rezzenéstelenül.

Hullámból

Hajnalban felreppenő vadludak

Harmatgyöngyökhöz

Tóvizű cseppeket hullatnak.

Könnyezik az útra kelés.

Átizzik

A leszálló daru tolla

A naplemente vörösében.

Elég-e a szenvedélyben az élet?

Elég-e szenvedély nélkül az élet?

24 Hullámok

Vihar előtti hullámokat nézek a partról.
Emelkedés, alászállás, csobbanások.
Széliránnyal mozgó, sodródó víztükör.
Szürkés ég, homokszürke víz. Fehér tarajok.

A festményen a nagy hullám
egyetlen hatalmas felcsapódás.
Egy pillanat, ahogy fordul a vízspirál.
Befelé hajló mozdulat.
Vízcseppek röppennek mindenfelé.
Kék ég, kék víz.
A hullám fodrozódó taraja, mint
a hegy csúcса a háttérben.
Hófehér.

Hullámok a szívben. Nem csendesednek.
Verdesnek, csapdosnak, magasra
ívelnek, aláhullanak.
Könnycseppekbe forduló áradat.
Szívdobbanás-tarajok áramlanak.
Vérpirosan.

*

Sok lépcső vezet a kis szentélyhez.
Holnap megszámlolom a lépcsőfokokat.
Vagy nem. Mert annyi, de annyi.
Nélkülem is ugyanannyi.
Minden ugyanannyi, ugyanúgy.
Mégis miért hiszem, hogy
hiányozhatok?

*

Nem megyek többet a bambuszligethez.
Nem megyek többet a tóhoz.
Nem megyek színes selyemért, és
többet nem hajlongok.
Semmiért. Senkiért.
Nincsen semmim. Nem maradt.
Meztelen vagyok. Semmit nem bánok.
Vajon mit teszel most Ég?
Várom.

*

Volt egy név, csodálatos név.
Mi lesz vele,
ha nem mondja ki többé
senkise?
Nem mondja ki többé senkise?